

POGLED U NOVE KNJIGE

Dragi Džimbeg

Marko Marulić: INSTITUCIJA I, Književni krug, Split, 1986;
Pouke za čestit život s primjerima, Globus, Zagreb, 1986.

Do sada su u izdanju splitskog Književnog kruga u biblioteci *Opera omnia* Marka Marulića izašla tri kapitalna djela oca hrvatske književnosti: *Davidijada* (*Davidias*), *Evangelistar I* i *II* svezak (*Evangelistarium*) i *Institucija I* (*De institutione bene beateque vivendi per exempla sanctorum*). Prvi svezak *Institucije*, tj. prve dvije knjige, u originalu i hrvatskom prijevodu, pojavio se u našim knjižarama potkraj ljeta, 480 godina poslije prvoga izdanja u Mlecima 1506. Slučaj je htio da se ove godine susretnemo s dva hrvatska izdanja ovog Marulićeva prvenca. Naime, istodobno sa spomenutim izdanjem u okviru *Opera omnia* izišao je cjeloviti hrvatski prijevod s dijelom latinskoga teksta u izdanju zagrebačkog Globusa.

Prevodilac, priređivač latinskog teksta i pisac bilježaka u jednom i drugom izdanju jest prof. dr. Branimir Glavičić. I naš je urednik, dr. Drago Šimundža, u jednom i drugom izdanju surađivao, s predgovorima o teološkoj misli i kulturno-povijesnom značenju ovog najpoznatijeg Marulićeva djela u svijetu.

Institucija spada u same temelje naše duhovne baštine; preokupacije su joj čudoredne naravi; zanimaju je ljudske vrline i mane ili, kao što je u samom naslovu označeno, cjelovito moralno obrazovanje. Zamišljena je kao jedinstveno iako slojevito građeno djelo. Glavno su joj tkivo kratke zgode, primjeri, anegdote i poticaji iz života svetaca. Podijeljena je u šest knjiga sa sedamdeset i jednim poglavljem. Mijenjaju se, doduše, i miješaju u njoj slike i primjeri, ali joj sustavno tkanje ostaje isto: etičku postavu slijedi vješto stilizirana ilustracija, a književnu ilustraciju moralna refleksija. Duboko je humana, religiozna i etički načelna. (O njoj ćemo vjerojatno još govoriti).

Imre Boba: NOVI POGLED NA POVIJEST MORAVIE. Preispitivanje povijesnih izvora o Moravskoj, Rastislavu, Sventoplku i sv. braći Ćirilu i Metodu, Crkva u svijetu, Split, 1986.

Djelo je napisao poznati bizantinolog, prof. na washingtonskom sveučilištu Imre Boba. Zanimljivo je i izazovno. Teza prof. Bobe odstupa od brojnih hipoteza i ustaljenog mišljenja da je Moravia-Moravska u koju su došla Sv. Braća u stvari Moravska u Čehoslovačkoj. Nasuprot tomu, analizirajući brojne historijske dokumente, prof. Boba zaključuje da je Moravia-Moravska Sv. Braće bila u našim krajevima, u području današnje Bosne. Prema njegovim analizama i zaključcima to bi bila u stvari hrvatska zemlja, u kojoj su vladali naši narodni vladari. Naravno, s ovom postavkom mijenja se stara slika početnih putova slavenske misli i kulture. Uloga Sv. Braće, njihov rad, kretanje, odnosi, djelatnost i utjecaji dobivaju novu, za nas i za naše krajeve važnu dimenziju. Grob sv. Metoda, rad njegovih učenika, cjelokupna Ćirilo-metodska baština poprimaju novo ozračje, a time u našoj hrvatskoj povijesti dublju i važniju ulogu.

Živan Bezić: KRŠĆANSKO SAVRŠENSTVO, IV. izd., Crkva na kamenu, Mostar, 1986.

Ove je godine, nedavno, knjiga *Kršćansko savršenstvo* našeg uvaženog teologa i poznatog pisca prof. Živana Bezića doživjela 4. popunjeno izdanje. Treće izdanje je izdala 1973. *Crkva u svijetu*. Budući da je odavno iscrpljeno, sada imamo četvrto. Knjigu ne treba posebno predstavljati. Riječ je o stručno pisanom udžbeniku, za kojim će svatko posegnuti koga zanimaju temeljni pojmovi, postavke, postupci i shvaćanja kršćanske ascetike. Pisac je uspio vrlo vješto ujediniti udžbeničku sustavnost s informativnim postupkom i

jasnoćom stila. Makar će se nekomu činiti da je ovo tradicionalni udžbenik bez većeg poniranja u današnji mentalitet, u suvremena shvaćanja i traženja, držim da je ova naša do sada jedina hrvatska ascetika vrlo aktualna, informativna i suvremena. Prednost joj je zapravo što se ne gubi u teorijama i novim traženjima. Naprotiv, znalčki, sustavno zalazi u bit kršćanske poruke i izlaže osnove duhovnog bogoslovlja, putove, sredstva i stupnjeve kršćanskog savršenstva. Vrlo je stručna i poučna. Osvjetljena je i prožeta psihološkim, pedagoškim, teološkim i novijim ascetskim spoznajama; puna je suvremenih referenca i literature.

SUSRETI, Zbornik radova sa susreta hrvatskih studenata u inozemstvu, (1981—1985), urednik Branko Šimović, Zagreb—Bochum, 1986.

Poznato je s kakvom brigom naša Crkva prati naše ljude razasute po svijetu, bilo na privremenom radu, bilo stalno iseljene. Makar ne smijemo i ne možemo biti zadovoljni s onim što smo učinili, moramo priznati da se mnogo radi na duhovnom, religioznom, a s tim u vezi i u kulturnom, narodnom i socijalnom području. I studentima se nastoji pomoći, da im tuđina ne otme doživljaj Domovine i toplinu pradjedovske vjere. Studentski se susreti npr. već godinama organiziraju u SR Njemačkoj; ove je godine 17. susret po redu. Mnogi su za njih zaslužni; ovdje ćemo spomenuti najzaslužnije: vlč. Antu Jelića i vlč. Branka Šimovića. Jelić je vodio Susrete i izdao predavanja održana od 1970. do 1980. godine u 5 brojeva. Šimović je krenuo njegovim stazama; on je glavni organizator, a evo sada, uz pomoć suradnika i urednik ovoga broja, koji su izdali zajedno KS i Hrvatska katolička misija Bochum, koju upravo Šimović vodi.

U ovom šestom broju *Susreta* koji je pred nama objavljena su predavanja, s nekoliko pjesničkih prinos, koja su održana od 1981. do 1985. Ukupno je dvadesetak priloga. Glavninu zauzimaju stručne studije i izlaganja koja su na susretima naših studenata održali djelatnici iz našega crkvenog i kulturnog života, profesori, svećenici, akademici, književnici. Teme su im raznolike, velikim su dijelom kulturno-povijesnog karaktera, ali ima i religiozno aktualnih i jezično i književno zanimljivih radova. Značajna je na primjer tema *Hrvatsko slikarstvo, kiparstvo i iseljeničtvo*, koju je obradio Dubravko Horvatić ili, jednako tako, stručna radnja Marina Tadina *Odnos Hrvata i Arapa u srednjem vijeku*, pa prilog Dalibora Brozovića *O ključnim pitanjima hrvatskoga književnog jezika*, itd. Objektivno govoreći, svi su radovi studiozno pisani, vrlo informativno i stručno.

DANICA, Hrvatski katolički kalendar 1987, HKD sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, 1986.

Ovaj naš stoljetni (i više) pučko-poučni kalendar ne treba posebno predstavljati. Odavno je stekao svoju fizionomiju i postigao ugled koji iz godine u godinu potvrđuje. I ovogodišnja je *Danica* puna aktualna i poučna štiva, obavijesti, uputa, zanimljivih i korisnih priloga iz religioznog, duhovnog, kulturno-povijesnog, literarnog i narodnog života.

S. Berhmana Nazor: LOVRETSKE SESTRE, Zbornik Kačić, Split, 1986.

Golema je duhovna, prosvjetna, odgojna i kulturna uloga Crkve u našem narodu. Općenito o tome dosta znamo. No malo se pažnje posvećivalo istraživanju, proučavanju i znanstvenom sintetiziranju, onom dijahronom i sinhronom, širokih doprinosa pojedinih crkvenih ustanova i ljudi, redova, biskupija, kaptola i družbi u duhovnom i materijalnom rastu našega naroda. Zato su nam potrebni novi radovi, studije i monografije koje osvjetljaju lice i ulogu Crkve u njezinoj službi i radu. Jedna od takvih studija jest nedavno objavljena knjiga s. Berhmane Nazor. Ukratko, ova vješto sročena monografija o postanku, razvoju, službi i radu Školskih sestara franjevačka u Splitu provincije Presvetog Srca Isusova autentična je povjesnica Lovretske zajednice koja se proširila i po svijetu, u Zapadnoj Evropi i misijama u Africi, istinsko

je svjedočanstvo duhovnog, prosvjetnog, odgojnog, karitativnog i katehetskog rada sestara splitske provincije. U slici i riječi, sustavno i pregledno, dokumentirano, s. Berhmana je predstavila svoju Zajednicu i tako u povijest naše Crkve utkala novu životnu potku.

Ivan Alilović: BIBLIOGRAFIJA HRVATSKIH PISACA BOSNE I HERCEGOVINE DO GODINE 1918, KS i autor, Zagreb, 1986.

U vrijeme kad je i te kako važno osvijetljenje kulturne baštine ova je knjiga vrstan spomenik kontinuiranog slijeda našeg duhovnog, literarnog, kulturnog i religioznog rasta i razvoja na tlu današnje SR Bosne i Hercegovine. Povijesni lanac od 176 pisaca, koji povezuje daleko četrnaesto stoljeće, s počecima našega, dvadesetoga, utkan je u trajanju vremena u trajnu baštinu ove zemlje i naroda, koji je svjestan svoje čvrste duhovne ukorijenjenosti u ovom tlu.

Autor je posegao za sintetičkim prikazom. Po prvi put se u našoj literaturi na jednom mjestu, pregledno, redaju pred nama kulturni pregaoci, pisci BIH hrvatske narodnosti koji su riječju i djelom stvarali naše kulturno nasljeđe u krajevima današnje BiH. Svrstani po kronološkom redu, obrađeni su vrlo informativno, s kratkom biografijom, bibliografskim podacima i važnijom literaturom.

Poštujući društveno-politička gledišta koja s današnjeg stajališta tretiraju nacionalnu pripadnost kulturnih djelatnika iz prošlosti, prof. Alilović je mimoišao brojne književnike koji su se svojedobno osjećali hrvatskim piscima, bilo da su pripadali hrvatskom kulturnom krugu, bilo da su se sami priznavali Hrvatima. To će, igurno, u usporedbi s prijašnjim leksikonima stvarati stanovitu pomutnju. Iz tehničkih razloga zaustavio se je na graničnoj 1918. godini. U drugoj knjizi, međutim, pojavit će se pisci između dvaju ratova. Poželimo da se ova *Bibliografija* što prije kompletira tim drugim sveskom, jer je doista značajan prilog našoj cjelovitoj nacionalnoj kulturi i literaturi.

Vladimir Horvat: CRKVA U HRVATSKOM NARODNOM PREPORODU, Glas Koncila, Zagreb, 1986.

Mogli bismo se potužiti na zaostatak naših kulturologa i povjesničara kad su u pitanju duhovni, kulturni, gospodarski, i ini doprinosi naše Crkve u rastu i razvoju našega nacionalnog bića i duhovnog razvoja. Tu prazninu je, barem djelomično, uspio popuniti Vladimir Horvat svojom dragocjenom i aktualnom studijom o ulozi Crkve u Hrvatskom narodnom preporodu. Kratak je to pregled, kako sam autor napominje, bez dubljih analiza i potrebnih sinteza, ali u svojoj činjeničnosti zlata vrijedi. Neposrednom, pozitivističkom metodom izlaganja, iznošenja podataka, mnogo više govori nego mnoge sintetičke i esejističke studije. Autor je vrlo uspješno proniknuo u povijesna kretanja, izložio je pripreve za Preporod i u težnji za što cjelovitijim pogledom zahvatio sve hrvatske zemlje, narodni Preporod u svim dijelovima hrvatskoga naroda i, pri tom, pokazao na ulogu Crkve.

Rudolf Grulich: VERFOLGTE KIRCHE HEUTE, 3. überarbeitete Auflage, Kirche in Not/Ostpriesterhilfe, München—Luzern—Wien, 1986.

Zanimljivo je čitati kako danas Crkva živi na različitim stranama svijeta; gdje je ugrožena; što joj treba; kako joj možemo pomoći. Msgr. Grulich prati suvremena stanja i kretanja; posebno Crkve u Istočnoj Evropi i u siromašnim zemljama Trećega svijeta. O tome nas i obavještava u ovoj informativnoj knjizi. Doznajemo tako za stanje, probleme i siromaštvo Crkve u raznim zemljama, kao i za rad i nastojanja Ustanova *Kirche in Not/Ostpriesterhilfe* da svojim karitativnim djelovanjem pomognu Crkvama u potrebi.

Zora Križanić: ANTUN BAUER I NJEGOVA FILOZOFIJA, KS, Zagreb, 1986.

Mlađe generacije vrlo malo znaju o ovom zagrebačkom nadbiskupu, profesoru i misliocu, članu JAZU i narodnom tribunu, vrsnu teologu i filozofu. Ova im studija otvara pogled u njegov rad, život i djelo, posebno u Bauerova filozo-

fijska razmišljanja i profesorska izlaganja. Dr. Antun Bauer je (1856—1937), ukratko, istaknuti »predstavnik skolastičke filozofije u nas.« Vrstan je poznavalac tokova filozofske misli i filozofijskih sustava svojega doba. Značajan je kao kulturni djelatnik, pisac i publicist, predstavnik naše Crkve i pastoralni pregalac. Uz kraću sintezu njegovih filozofskih djela, uglavnom udžbenika, autorica se osvrće i na druga područja Bauerove djelatnosti. Uz popis Bauеровih djela, donosi i važniju literaturu o njemu.

Ivan Golub: MJESEC NAD TIBEROM. Moji spomeni na Papu Koncila, KS, Zagreb, 1986.

Znanstvenik, teolog i pisac, prof. Golub je i književnik, pjesnik. Stoga su njegovi radovi ne samo fundirani i sadržajni, nego su istodobno čitki, poučni i zanimljivi. Nose u sebi predmetnu konzistentnost i književnu kreativnost. Takvo mu je i ovo djelo. Satkano je od uspomena, susreta i razgovora i od kratkih prosudba i refleksija. Riječ je o Ivanu XXIII. Autor ga predstavlja kroz svoje zapise, susrete i razgovore iz onoga vremena kad je Papa Roncalli poveo Crkvu u »novo doba«, dok je Golub studirao u vječnom gradu. Isprepliću se tako u Golubovim uspjesima, zbivanja i događaji, slike i doživljaji, stvarnosti i vizije — pojava, lik i novi stil Ivana Dobroga s njegovim uspjesima i suvremenim ocjenama.

Zanimljivo je ovo štivo. Mnogo kazuje; u riječi i slici. Metaforično je, zgusnuto i refleksivno. Oživljava, u stvari, ne samo jedan lik nego čitavo ozračje koje je taj lik pokrenuo, iz kojega se rodilo »novo lice Crkve«.

TRINAEST STOLJEĆA KRŠĆANSTVA U HRVATA — NEK, Zagreb, 1986.

Dvije godine nakon velezbora u Mariji Bistrici pojavila se svečana monografija NEK-a, našega Nacionalnog euharistijskog kongresa, kojim smo zaključili devetogodišnja jubilarna slavlja Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata. Zgodno je došla pred samu desetu obljetnicu jubilejskih početaka u Solinu. Nakon solinske *Godine Velikoga zavjeta* i ninske *Branimirove godine*, imamo sada i treću monografiju, o NEK-u, koja u svojim koricama sabire i nosi, sažeto, veliki dio naših spomena i jubilarnih slavlja koja su se odvijala tijekom Velike devetnice proslave Jubileja.

Ono što je napisano ostaje. Ova će spomenica čuvati drage uspomene. S tom je namjerom rađena i zato je tako bogato opremljena. Doista je tehnički reprezentativno, uspjelo izdanje. Njezini su urednici, Peričić i Skorčević, sa svojim suradnicima vješto sabrali i na jednom mjestu pohranili povijest koja će posvjedočiti o vjeri i zanosu jednoga vremena. Naravno, najveći dio posvećen je, u riječi i slici, NEK-u, završnom slavlju svih svečanosti u Zagrebu i Mariji Bistrici 1984.

Ukratko, ova je najnovija monografija o našem Jubileju najkompletnija i najsvečanija; ukusna je, sadržajna i informativna. Šteta što se potkralo nekoliko tehničkih i drugih pogrešaka i propusta. [Među njima ću spomenuti i svoju »suradnju« (D. Š.). Preuzeta je, čini se, iz *Glasa Koncila*, u kojemu sam svojedobno (1981) izvjestio o završnoj proslavi Prvog euharistijskog kongresa splitske metropolije. Zato je »moj« prilog i dobio nezgodan naslov »Splitska metropolija«. Na žalost, u njemu se gotovo ništa ne govori ni o Metropolijski ni u tijeku Kongresa, njegovim pripremama i organiziranju kongresā u svim dekanatima i po mnogim župama u splitskoj nadbiskupiji i u drugim biskupijama spomenute metropolije, nego samo o završnoj proslavi u Vepricu, i to izrazito novinarski, u redakciji prigodnog stila i uobičajenih uredničkih korektura (i propusta) već prilikom prvog objavljivanja. — Čudno! — pomislio sam, kad su me neki na to upozorili. Možda su urednici mislili da nisam među živima, što li?, kad su, eto, tako postupiti, posluživši se jednim mojim prigodnim, za drugu svrhu pisanim izvještajem. Žao mi je. Za ovu je zgodu trebao biti potpuniji tekst, zgusnutiji i informativniji, koji bi na istom prostoru donio pravu sliku cjelovitijeg rada i uspjeha.] — Ipak, usprkos svemu, ovo je vrijedna, sadržajna i nadasve tehnički uspješna monografija. Ostat će, s pravom, spomenik — što u stvari i jest!